

поток. Адже в умовах культури інформаційної ери споживач сприймається не як пасивний елемент комунікативного процесу, а як активний учасник формування соціокультурного простору періоду становлення інформаційного суспільства. Тому встановлення споживачем своєрідного внутрішнього цензу, «інформаційного смаку» цілком справедливо можна вважати критерієм регулювання інформаційного потоку, а отже, міри свободи слова.

З огляду на окреслені проблеми, стратегія інформаційної політики Української держави, на нашу думку, має визначити як пріоритет урахування духовно-культурних проблем цієї сфери, зокрема спрямування векторів інформаційної культури, що й буде запорукою успішного становлення інформаційного суспільства.

Бандура Олег Олександрович,
професор кафедри філософії права
та юридичної логіки Національної
академії внутрішніх справ, доктор
філософських наук, професор

ПРАВОВІ АНТРОПОЛОГІЯ, ПРАКСЕОЛОГІЯ ТА АКСІОЛОГІЯ: ПРОБЛЕМА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ

Основне питання філософії права про відношення правової людини (людини як правової істоти) та правового буття вимагає ґрунтовного дослідження правової людини, правової особистості. Правовій особистості притаманна подвійність: вона повинна дбати і про суспільство, оскільки без нього її життя неможливе, і про себе. Також вона має родову сутність – це сукупність правових відносин, необхідність яких зумовлена правовими ситуаціями, тобто соціальними ситуаціями, що потребують правового врегулювання. Крім того, особистість має також індивідуальну сутність: кожна людина відрізняється від будь-якої іншої, і поведінка її у сфері права має певні особливості.

У суспільстві постійним є конфлікт між громадянином і державою. З одного боку, через усю історію людства проходить лінія звеличування людської особистості, постійно зростає значущість природних прав і свобод людини та громадянина.

Для успішної організації суспільного життя, розвитку суспільства державна влада має максимально використовувати потенціал кожного громадянина. Тому їй доводиться розширювати можливості громадян для їх власного розвитку, зокрема їхні права та свободи. З іншого боку, державна адміністрація прагне закріпити й розширити свої повноваження, зберегти владу над громадянами. Державна влада, водночас, протистоїть процесу розширення прав і свобод громадян, ускладнює їх реалізацію. Тому демократична держава створює інститути, які обмежують права державної влади та її очільника. Демократичне право дає главі держави повноваження, потрібні для зміцнення і розвитку держави. У правовій державі досягається гармонія між правами та свободами громадянина і правами державної адміністрації та її очільника.

Основна риса правової людини – правосвідомість, саме вона свідчить, що людина є правовою істотою. Це форма людської свідомості, яка відображає правову реальність крізь призму ставлення до неї суб'єктів правовідносин. Правосвідомість охоплює правову ідеологію (що є пізнавальною її складовою і містить правові ідеї, принципи, теорії, норми, поняття та категорії), а також правову психологію (котра становить соціально-психологічну, емоційно-вольову складові, формує правові оцінки, переконання, переживання, почуття, настрої, звички, традиції).

Глибоке дослідження людини як правової істоти потребує аналізу її діяльності (тобто правової діяльності). Правова антропологія має таку складову, як правова праксеологія, предметом дослідження якої є правова діяльність у всьому розмаїтті її філософських аспектів. З іншого боку, теорія правової діяльності передбачає і дослідження впливу цієї діяльності на правову людину. Правовою діяльністю С. Гусарев пропонує вважати «один із видів соціальної діяльності, що здійснюється суб'єктами права з використанням правових засобів та з метою отримання правового результату, унаслідок чого відбуваються створення права, його розвиток та матеріалізація у процесі функціонування суспільних відносин» [1, с. 312]. Важливе місце у складі правової діяльності він відводить юридичній діяльності. Остання «здійснюється у сфері права юристами на професійній основі з метою отримання

правового результату, задоволення законних потреб та інтересів соціальних суб'єктів відповідно до вимог права» [1, с. 312].

Правову діяльність можна тлумачити як граничну абстракцію суб'єкт-об'єктного відношення у світі права, тобто відношення правової людини до правового буття. Правова діяльність містить у собі сутність людини як правової істоти; правова людина – це людина, яка здійснює правову діяльність; правову людину та правову діяльність можна в певному контексті трактувати як тотожні.

Внутрішнім джерелом діяльності правової людини, спрямованої на розвиток правової реальності, є суперечність між сущим і належним. Сущє потребує змін відповідно до уявлень про належне, але ці уявлення самі постійно змінюються, має місце нескінченний процес розвитку наявної правової дійсності. Процес правової діяльності зумовлює відповідні зміни власне правової людини.

Аксіологія права була створена через необхідність дослідження цінностей правової людини, оскільки саме вони визначають цілі правової діяльності. Аксіологія права досліджує ціннісний аспект права, тобто цінності права, правові цінності та право як цінність. Цінності права – це загальнолюдські цінності, які впроваджуються правом у життя суспільства. Право створене людиною для її потреб, і найвищою цінністю для права є людина, її життя, свобода, відповідальність, гідність, власність, рівність, справедливість тощо.

Право становить визначну цінність. Воно є способом людського життя, одним із найпотужніших засобів самоорганізації суспільства, чинником збереження цілісності й консолідації соціуму. Право зорієнтоване на регламентацію функціонування та розвитку суспільства, водночас, на відособлення особи, забезпечення кожному громадянину простору для задоволення його законних домагань, розвитку всіх здібностей, що потрібно як для його повноцінного життя, так і для ефективного використання його потенціалу державою, суспільством. Право гармонізує інтереси особи та суспільства, різних соціальних груп, приводить їх до оптимальної рівноваги і створює умови для плідної співпраці.

З огляду на загальнолюдські цінності, право цивілізує як окрему особу, її домагання, так і суспільство загалом, воно

спрямоване на розв'язання всіх конфліктів у суспільстві ненасильницькими методами, на послаблення в цих процесах ролі сваволі та хаотичності. Право слугує засобом утвердження в суспільстві всезагального стійкого порядку. Сенс права полягає у недопущенні «права сили» і заміни його на «силу права». Право є ефективним засобом самореалізації, самотворення людини в історичних масштабах. Причина цінності права як інструменту полягає також у тому, що воно регулює соціальні відносини за допомогою чітко визначених норм. Право виявляється в цьому контексті ціннішим, ніж мораль, оскільки його норми, на відміну від моральних, спираються не лише на внутрішнє переконання людини та громадську думку, а й на примус (чи загрозу примусу), зокрема й фізичний, що виявляється вагомим чинником. Водночас право забезпечує дієвість основних моральних норм, надаючи їм статусу таких норм, які захищає держава.

Аксіологію права можна тлумачити як складову праксеології права, адже дослідження в галузі правової праксеології мають ураховувати цілі правової діяльності та їх зв'язок із правовими цінностями. Правові цінності перевіряються й удосконалюються під час правової діяльності. Практика права є складовою антропології права, аксіологія права є складовою останньої.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гусарев С. Д. Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти / С. Д. Гусарев. – Київ : Знання, 2005. – 375 с.

Білецька Неллі Іванівна,
аспірант кафедри юридичної
психології Національної академії
внутрішніх справ

САМОРЕГУЛЯЦІЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПРИДАТНОСТІ ДО ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У психології дослідження проблеми саморегуляції людини здійснюють, передусім, у контексті її особистісного становлення як суб'єкта діяльності. Про важливість вивчення цього питання під час аналізу засад підготовки до правоохоронної діяльності